

თვე	მათ.	კ.	თვე	მათ.	კ.
12	10	—	6	6	—
11	9	50	5	5	50
10	8	75	4	4	75
9	8	—	3	3	50
8	7	25	2	2	75
7	6	50	1	1	50

ცალკე ნომერი—ერთი შაური.

ივერია

რედაქცია:
ნიკოლოზის ქუჩა, 44
ტფილისი

გაზეთის დასაბარებლად
და განცხადებათა დასაბუჯად
უნდა მიმართონ რედაქციას და წერა-კითხვი
გამორც. საზოგადოების კანცელარიის.
ფასი განცხადებისა:
ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზედ
16 კაპ. მეოთხეზედ—8 კაპ.

„ივერიის“ ტელეგრაფი № 227.

დღესასწაულის გამო შემდეგი ნომერი გამოვა პარსკმეს, 8 დეკემბერს.

„ივერია“

უამოვბ 1896 წელსაც
ივერია პროგრესით, როგორც წინადა.

გაზეთის დაბარება შეიძლება შემდეგის ადრესით:

ტფილისი,
„ივერიის“ რედაქციას

[ნიკოლოზის ქუჩა, 21.

„ქართულთა შორის წერა-კითხვის გამავრც. საზოგადოების“ კანცელარიას,
სასახლის ქუჩა, ბანკის ქარვასლა.

საფოსტო ადრესი:

ТИФЛИСЬ. Редакция „ИВЕРΙΑ“.

ივანე როსტომაშვილის გამოცემა 1896 წელს.

1896 წლის განმავლობაში გამოვა 18 ახალი ქართული წიგნი და 1 ალბომი—**„ქართულთა ტომი“** (ГРУЗИНСКАЯ ПЛЕМЕНА) ასზე მეტი სურათით და მოკლე აღწერით.

პირველი ორი წიგნი—**„მეთევზის უშილი“** 12 სურათით და **„ზრომა, სიმდიდრე და უშუაბი“** ადამსმითის სურათით, გამოვა ამ წლის საშობაოდ.

ფასი მთელის გამოცემისა: წლით—4 მანეთი, ნახევარის წლით—2 მანეთი. ალბომი გაეგზავნება მხოლოდ წლიურ ხელის-მომწერებს.

ფული უნდა გამოიგზავნოს—**Тифლისь, Давид. пл. № 6, Ивану Павловичу Ростовову.** (6—1).

ქართული თეატრი.
ოთხშაბათს, 6 დეკემბერს, 1895 წ.
ბენეფისი

ფელეტონი

სანსტორიო და საარხეოლოგიო
მოგზაურობა ბრ. პ. ს. შვარც-
ვისა.

11 მკათათვეს მოგზაურები სოფ. ენვანდამ თიანეთს გაემგზავრნენ ბოლავის ვხით, რომ გავლით ენახათ ბოლავის წმიდა გიორგის ეკლესია და ფუძნარის შესანიშნავი ტაძარი. ენვანდამ ბოლავამდე სულ საათ-ნახევარის სავალია. გზა მიდის მშვენიერი დაბურული ტყით მოსილ მთაზე, სადაც მთლად მოსიანს არაგვის ხეობა, ენვანდამ მოკიდებული თითქმის წიწამურამდე. თითონ სოფ. ბოლავიც ამ მთის კალთაზედგვა გაშენებული; არაგვის ხეობა ამ დროს მშვენიერს სურათს წარმოადგენდა თავისი ატეხილი ქალებით და აბიბინებული ზღვასავით მღელვარე ყანებით.

ბოლავის წმ. გიორგის ეკლესია აშენებულია სოფლის ზევით გორაზე, დიდორნი ხეებით დაბურულ ტყეში. ეკლესიის აქეთ-იქით მრავლად არის სახლები და კოშკების ნანგრევები, სიანს აქ ოდესღაც სო-

მ. ს. შვსისა.
„ქართულ დრამატულ საზოგადოების“
დასასაჯან
წარმოდგენილი იქნება

ფელი ყოფილა. ეკლესია პატარაა, სიგრიტით ათი და სიგანით ხუთი არშინი იქნება. აქ ინახება წმ. გიორგის ჯვარი, რომელიც მოგზაურებმა გასინჯეს, გადაიღეს ჯვრისა და აგრეთვე ეკლესიის ფოტოგრაფიული სურათები. ჯვარი სიგრიტით იქნება ერთ არშინზე ცოტა მეტი, გაკეთებულია ხისაგან და გარედამ ვერცხული აქვს გადაკრული, ზედ გამოხატულია ჯვარტმა და წმიდა გიორგი. ჯვარს ზედ არაფითარი წარწერა არა აქვს და ამის გამო ძნელია გამოიკნოს ვინმე რამდენი ხნის გაკეთებული იქნება. ეს ჯვარი, როგორც ამბობენ, წინად თურმე ფუძნარის ტაძარში ინახებოდა, და მხოლოდ მისი გაუქმების შემდეგ გადაუტანიათ ბოლავის ეკლესიაში. ხალხს სჯერა, რომ ამ ჯვარში დატანებულია წმიდა გიორგის ნაწილები. მოგზაურებმა გასინჯეს ეკლესიის ყველა ნივთები და შანები, რომლებშიც რამდენიმე ქართული ვერცხლის ფულიც იყო ამ საუკუნის დამდეგს მოკრილი. ეკლესიაში წინად ბევრი ძველი ნივთები ყოფილა, მაგრამ გაუქმდნით და რაც საუკეთესო ნივთები ჰქონია ეკლესიას, ბოროტ ხელს ვერ გადაარჩინა... ეს საერთო

ქ-ნ ე. მესხისა და ბ. კ. მესხის მონაწილეობით
პირველად ახალი პიესა
მედეა
დრამა 4 მოქ. და 6 სურათად სუფორანისა და ბურენანისა, თარგმ. დ. მესხის-მეორე.
მონაწილეობას ღებულობენ: ქ-ნ ეფ. მესხისა, ჩერქეზიშვილისა, ჩხეიძისა და სხვ. ბ-ნი კ. მესხი, გუნია, გედევანოვი, კანდელაკი, ადამიძე და სხვ.
ადგილების ფასი ჩვეულებრივია.
მოწვევებისათვის ადგილები ლოქების უკან 65 კაპ.
დასაწყისი სწორედ 8 საათზედ. ზადლება წარმოსადგენად: „ქირვეული ცოლის მორჯულება“ კომ. ნ მოქ. ვ. შექსირისა, თარგმ. კ. მესხის-მეორე.
რეჟისორი ვლ. ალექსი-მესხიშვილი.

დაიბეჭდა და ისყიდება წერა-კითხვის გამავრცელებლის საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში
კრებული
ართთმეტყულის ამიციანებისა და რიცხვითის მაგალითებისა.
მოსამზადებელი გუჩსია შედგენილი
რ. ჯაჯანაშვილის მიერ
გამოცემა მესამე,
შეუცვლელად გადმობეჭდილი მეორე გამოცემიდან, რომელიც მოწინებულა სახელ-მძღვანელოდ კავკასიის სამოსწავლო ოლქის სამხრუნველო რჩევისაგან.
ფასა ხუთი შაურა.
10—9

ხვედრია მთის სალოცავებში შენახული ძველი ნივთებისა.
მეორე დღეს მოგზაურებმა ფუძნარის ეკლესია გასინჯეს. ეს სოფელი 3—4 ვერსის მანძილთ ზევითაა ბოლავიდან. ფუძნარის ეკლესია საკმაოდ დიდია, აშენებულია ქართული ბიზანტიურ გეგმაზე, ჯვრის სახით და მაღალი გუმბათით. კედლები აშენებულია უბრალო რიყის ქვით, ხოლო კარები, ფანჯრები, კუთხეები, ლავარდები, (карнизь) და კედელში დატანებული ჯვრები თლილი ქვისაა. თლილი ქვისაგა გუმბათით, რომელიც ცალ მხარეზე ნახევრამდე ჩამონგრეულია; გუმბათს დატანებული აქვს თორმეტი ფანჯარა, რომლებსაც გარშემო შემოვლებული აქვს მშვენიერი ხელოვნებით გამოქანდაკებული უჩუქურთმო არშიები. ფანჯრების არშიებზე გამოქანდაკებულია ვახის ფოთლები და ყურძნის მტევნები; ოთხი სვეტი, რომლებიც შიგნით არის აყვანილი, და მათზე გუმბათის დასამგრებლად შეკრული კამარები ჯერ საკმაოდ მაგრა სდგანან, ხოლო დასავლეთის მხარეზე-კი ეკლესია ჩანგრეულია. იმის მიუხედავად, რომ ულმოებელ დროვამს ფუძნარის ეკლესიისთვის ბევრი

ახალი ამბავი

* * * დღეს ქართულ დრამატულ საზოგადოების დასისაგან წარმოდგენილი იქნება პირველად ქართულ სცენაზე ახალი პიესა სუფორანისა და ბურენანისა „მედეა“. წარმოდგენა გაიმართება ჩვენის ნიჭიერის არტისტ-ქალის, ბ-ნ ეფემია მესხის ასულის საბენეფისოდ. ახალი პიესა, ბენეფისი საყვარელ არტისტისა, კარგის არტისტების მონაწილეობა—ყოველი ეს სასიამოვნოდ ხდის დღევანდელს წარმოდგენას.

* * * მისის მაღალ-ყოვლად-უსამღედლოესობის ექსარხოსის ვლადიმირის განკარგულებით ტფილისის სასულიერო სემინარიის ეკლესიაში იქმნება წირვა ქართულს ენაზე ხვალ, ხუთშაბათს, 7 დეკემბერს. წირვა დილის 9 საათზე დაიწყება და იგალობებს მოწაფეთა გუნდი ბ. იპოლიტოვი-ნოვის მიერ ნოტებზე დაწერილს ქართულ-კახურს (კარბელანთ) კილოს, რათა ამ რიგად შემოწმებულ იქმნას იგი გალობა (ოქროპირის წირვა) და შემდეგ დაიბეჭდოს. ამისათვის მოვიწვევთ ქართველ საზოგადოებას მოისმინოს გალობა და თვისი მსჯავრი წარმოსთქვას—სწორედ არის დაწერილი ნოტებზე თუ არა.

* * * გუშინ დასაფლავეს 3 დეკემბერს გარდაცვლილი ტფილისში კარგად ცნობილი ექიმი ვ. მ. კარპენკო. განსვენებული გამოცდილი ხირურგი, განათლებული ექიმი და კარგი ადამიანი იყო. წელს მან დააარსა ტფილისში მშვენიერად მოწყობილი

სახირურგო საავადმყოფო. როგორც ამბობენ, ეს საავადმყოფო გადგვა განსვენებულის ამხანაგის ბ-ნ მარკოზოვის ხელში.

* * * მივიღეთ ახალი წიგნი ზაქ. გრიჭოროვის წიგნის მაღაზიის გამოცემა „ათას ერთი ლამე“ ყრმათა საკითხავი. არაბული ზღაპარი სურათებით. თარგმანი მოსე ჯანაშვილისა. ფასი ორი აბაზი.

* * * „ნოვ. ობოზ.“-ის გაუფრთხი, რომ ტფილისის საზოგადოება „იასლი“ აპირებს დაარსებას ახალის საავადმყოფოსათვის. საავადმყოფო დანიშნულია ღარიბ ბავშვთათვის, რომელნიც გადამდებ და მძიმე სენით გახდებიან ავად. მეტად სიმპატიური საქმე განუზრახავს ხსენებულ საზოგადოებას და იმედია შეძლებული საზოგადოება თანაგრძობას არ მოაკლებს კეთილის საქმის დამწყებთ და თავისი მხრით შეეწყვეა მათ. შემოწირულებას იღებს „იასლის“ საზოგადოების თავმჯდომარე მ. მ. ბერენსისა (სერგეის ქუჩა, № 5).

* * * როგორც კავკასიის რკინის გზის საფოსტო გაშვება იუწყება, 4 დეკემბრიდან უბრალო კორესპონდენციები, გაზეთები და წერილები, პირდაპირ გაიგზავნება ტფილისიდან ქუთაისსა და აგრეთვე იქიდან აქეთ, რადგანაც დღემდის კორესპონდენციები მეტად იგვიანებდა კავკასია და ნოვოროსისისკენ; ხოლო საგანგებო კორესპონდენციები და სხვანი ჯერჯერობით ისევ კავკასია და ნოვოროსისისკენ გაიგზავნება.

* * * კვირას, 3 დეკემბერს, სამკურნალო გამგეობაში სხდომა ჰქონდათ ყელქირვების წინააღმდეგ მისაღებ

მარცხნივ აქვს ეკლესიის მიშენებული პატარა სამკვეთლო. როდის ან ვისგან არის აშენებული და ან როდის გაუქმებულა ეს შესანიშნავი ეკლესია, არავინ იცის; კარის თავზე დატანებული აქვს ერთი ქვა ზედწარწერით, მაგრამ ეს წარწერა იქნამდე დამცველებული და წაბლალულია, რომ მისი წაკითხვა და აღდგენა შეუძლებელია. წარწერა ასომთავრულია, ხოლო შიგა-და-შიგ მხედრული ასოებითა აქვს ჩართული. მოგზაურებმა ეს წარწერაც გადაიღეს იმ იმედით, რომ იქნება შეგზდეთ ვისმე ძველი წარწერების წაკითხვაში დახელოვნებულსა და წავეკითხოთა.

თიანეთს მისვლის შემდეგ მოგზაურებმა ნახეს იხინჯისა და ებოტის ეკლესიები. ძველ დროში ორსაგე ამ ალაგებში სოფლები ყოფილა, ხოლო ეხლა-კი ნასოფლარებისა და ეკლესიის ნანგრევების მეტი იქ აღარაფერია. იხინჯაში, რომელიც თიანეთიდან 3 ვერსით ზევითაა, ოთხი პატარა ეკლესიაა, ერთი მათგანი უფრო მოზრდილია. ერთი ეკლესია კოშკითა აშენებული; ქვედა საართული წარმოდგენს უკარო უფანჯრო კოშკსა, ხოლო ზედა საართუ-

საშუალებათა შესახებ. ამ სხდომაზე თავმჯდომარედ საგუბერნიო ექვმი ბნი ქიქოძე იყო. სხდომის დასწრენ აგრეთვე მიხეილის საავადმყოფოს უფროსი ექიმი ბნი პავლოვსკი და ქალაქის სხვა ექიმები, რომელთაც სჯავ ჰქონდათ იმის შესახებ, თუ რა საშუალებანი უნდა იხმარონ ამ ბოლოს დროს ქალაქის სხვა-და-სხვა ნაწილებში გავრცელებულ ყელქირვების წინააღმდეგ. რადგანაც ყელქირვების წინააღმდეგ შრატის არ ჰყოფნით და მისი გამოწერა კიდევ ხშირად უძნელდებათ, გარდასწვითეს აქვე, ადგილობრივ, შემახადონ ხოლმე ხსენებული შრატი და მეორეც, რადგანაც ადგილის უქონლობის გამო ბევრს ავადმყოფს უარს ეუბნებიან ხოლმე საავადმყოფოში დაწვენაზე, გამოარკვიონ რა საშუალებანი იხმარონ, რომ ამ სენით ავადმყოფთაგან სხვებს შიში არა ჰქონდეთ. (ტ. ლ.)

ქ. მ. რ. ს. მ. ნ. ე. მ. ც. ი. ა.

ოქმისა: უმორჩილესად გთხოვთ ნება მიბოძოთ თქვენის განხეთის საშუალებით უგულთადესი მადლობა გამოაუცხადო ჩემის ამხანაგების მიგვიერ დიმიტრი ხოშტარის (დუტუ მეგრელს), რომელმაც ოდესის ქართული სტუდენტების დასახმარებელ თანხას შემოსწორა 20 მანეთი, ჩვენთვის ეს შემთხვევა მით უფრო შესანიშნავი და შესანიშნავია, რომ ბანი ხოშტარია თვით ჩვენი წრის წევრად ყოფილთაგანია, რომელსაც თუმცა სრულიად არაფერი არ ემართა ჩვენი სამხანაგო საღაროდამ, მაგრამ, როგორც სულიერად ჩვენთან დაკავშირებულმა, ჩვენის კეთილის მიმართულების თანამოაზრემ შორიდგან გაგვიხსენა და თავისი ამხანაგური წვლილი შემოიტანა. ეს ჩვენთვის უჩვეულოა, სამაგალითო ამბავია: მე მგონი

ლი ეკლესიაა. ტრაპეზისა, ქვიტიკარის კანკელისა და კედლებზე მხატრობის ნაშთები ეხლაც ეტყობა. უფრო მოდილო ეკლესიის საკურთხეველში დახატულია კარი წმიდანი ბერის შესამოსით; მათს გარშემო და აგრეთვე მოშორებით კედლებზე ასომთავრული წარწერებია, რომლის წაკითხვაც იქ მყოფთაგანმა ვერავინ შესძლო, რადგანაც კედელი ჩამონგრეულია; თვით დარჩენილი ასოებიც სიძველის გამო წაბლალული და ძნელად გასარჩევია. იხიქისა და ებოტის ეკლესიები უბრალო რიყის ქვისგანაა აშენებული, უგუმბათოდ, ხოლო გუმბათები ქართულს ყაიდაზე აშენებული, ცალკე აქვს, ეკლესიების მოშორებით. ებოტის გორაზედაც ოთხი ეკლესიაა, ერთი მათგანი კარგად დიდია. ორივე ალაგას, როგორც ამბობენ, მონასტრები ყოფილა, ხოლო ეხლა-კი ყველა ეს ეკლესიები მიტოვებულია. სოფელი ებოტაც ეხლა ამ ეკლესიებთან აღარ არის, არის მხოლოდ მოშორებით ამავე სახელის სოფელი ებოტა.

იხიქაში, როგორც ხალხის გარდმოცემა ამბობს, უცხოვრია „კობალას“, რომელსაც რქმევია სახელად აგრეთვე „ბერი“. კობალას ნიშები ფშავში არის რამდენიმე. იგი ფშავლებს წმიდანად მიაჩნია, მას თაყვანსა სცემენ და მსხვერპლსა სწირავენ. კობალასა და მისს თანამოღვაწეთ

ყველას მოაწყინა თავი იმ ამბავმა, თუ რამდენი თხოვნა-ვედრებით და წყევლა-მუქარით საზოგადოდ ყველა ქართველი სტუდენტები ყოველის კუთხიდან ჩვენს ნაცოდვრევს, გაჭირვება-ნაკლულევენებაში შეკრებილი თანხიდან ვასესებულ ვალს იურიდიული კანონების ძალით ვთხოველობთ, მაგრამ არაფერს „ყურს არ აბარტყუნებს“. თუმცა დიდი ხანია ამის შესახებ ლაპარაკი „გაიფხდა“ ჩვენის მოვალეების და მკითხველების სახეში, მაგრამ არ შემოიძლია ერთხელ კიდევ არ წარმოვსთქვა ის უსიამოვნება, ის საყვედური, რომელსაც ყველა ახალგაზდა სტუდენტები ვგრძობთ ჩვენ ზოგიერთ ამხანაგებისადმი.

საქმე მართლა იმაში-კი არ არის, რომ ორი ან სამი თუმანი, რომელიც ჰმართებს ზოგიერთს, ის გაგვაკეთებს, ან „კუჭს გაგვიძობს“; ჩვენ ერთი-ორად უფრო გვაწუხებს, თითქმის სასოწარკვეთილებაში გვაყენებს ის გარემოება, რომ ჩვენს ძველს ამხანაგებს არა თუ ავიწყდებათ ზნეობრივი მოვალეობა თავის ყმაწვილობის დროის სასიამაოთა დაწესებულებისადმი, არამედ სრულიად ყოველგვარ კავშირს, სულიერ ერთობას სობობენ ჩვენთან. მის მაგიერ, რომ ძმურ-განწყობილებაში, ერთნაირ გაჭირვება-სიამოვნებაში გაზრდილნი სამუდამოდ ჩვენთან განუწყვეტელ ერთობას, სიმატისა, ინსტიტუტურ სიყვარულს გრძობდნენ, რაღაც მართლა ვაჭრული მოვალეობა-სიამოვნება-მოვალეობის მდგომარეობასავით არის ჩვენი დამოკიდებულება: ჯერ ერთი, თუ ვინმეს რამე არ მართებს, აზრადაც არ მოუვთ გავცხსენოს და თუ მართებს, როგორც ცხოვრებაში თავიანთ კრედიტორების სხვა-და-სხვა საშუალებებით „გაძვრინას“ სცდილობენ, ისე ჩვენ მოტყუებას, თვალის ახვევას, თავისაგან

პირქუშისა და იახსარის შესახებ ფშავლების ზებირ-გადმოცემა ბევრს მოგვითხრობს იმის შესახებ, თუ როგორ უბრძოლიათ მათ „დევ-კერპებთან“, მაგნე სულელებთან, რომლებსაც იმათ დროს დაქერილები ჰქონიათ ფშავის ხეობები. ფშავლების აზრით, ეს სამი გმირი, კობალას მეთაურობით, თვითონ ღვთისაგან ყოფილან ამორჩეულები დევ-კერპებთან საბრძოლველად და მათგან ფშავის ხევის განსათავისუფლებლად; უბრალო სიკვდილის შვილებს იმათი მორჩევა ვერ შესძლებიათ და ღმერთსაც ამ სამის გმირისათვის იმოდენა ძალა მიუნიჭებია, რომ მათ ეს „დევ-კერპნი“ იარაღით დაუძლევიათ და ამოუხოციათ. სადაც ამ სამს გმირს დევ-კერპებთან ბრძოლა ჰქონიათ და გაუმარჯვნიათ, ის ადგილები ფშავლებს წმიდა ადგილებად მიაჩნიათ, მათს სადიდებლად და თაყვანის-საცემლად დღესასწაულები „ჯვარობებიცა“ აქვთ დაწესებული, მაგრამ ამაზე სხვა დროს...

13 და 14 ივლისს მოგზაურები ეძებდნენ ვახუშტის გეოგრაფიით ქალეთის ეკლესიას, სადაც, ვახუშტისავე თქმით, საეპისკოპოსო კათედრა ყოფილა. ეს ეკლესია ჰქ თითქმის არაფერს იცოდა. ჩვენს ინტელიგენტებსაც ბევრს უკითხნია და ამაოდ უძებნია ქალეთის „საეპისკოპოსო“ ეკლესია. ქალეთის ეკლესია ამ ხელად-კი, როგორც იყო იპოვეს. ისა ყოფილა სოფელ საყარაულოს პირ-

ადენას ფიქრობენ. ვერ წარმოიდგენთ რამდენ მწუხარებას, სულიერს და ზნეობრივს ტანჯვას ჩვენ ვგრძნობთ მაშინ, როდესაც ჩვენ წრეულ გულ-ახსნილ ამხანაგურ ვედრების წერილებზე ან სრულიად პასუხს არ გვადირსებენ, ანდა ცივი, სასტიკი, უგულო მოტივებით პირაქეთ „მოფხვა“ მოგვივა. —სინტერესო იქნებოდა ჩვენი ზნეობის პროგრესიული „ზრდის“ გამოკვლევისათვის რამოდენიმე მაგალითები გამოგვექვეყნებია, მაგრამ არის ისეთი შემთხვევები, როდესაც სიჩუმი, დაფარულობა სჯობს, რის წინადაც არ უნდა გიღირდეს კაცს ეს. ჩვენი დაღუპვა-უბედურება მართლაც იმაშია, რომ თან-და-თან გვეკარგება ნამდვილი ინსტიტუტური გრძობა ზნეობრივი საგნების მსჯელობაში და ეხლანდელმა „მეტაფიზიკურ-სოფისტიკურმა“ თეორიებმა სრულიად გახრწა, გაღვსა ჩვენი მიხთენილობა. რაკი კაცი თავის-თავად არ იგრძობს რამეს და უგულოდ საგნის „გვერდის ახვევა“ უნდა, რამდენი თავის გასამართლებელი საბუთები არ გამოიძებნება ეხლანდელ იურიდიულ „კაზუსტიკის“ ლექსიკონში. წარმოიდგინეთ, ერთი ჩემი მეგობარი შარშან ნამდვილი „სერიოზული ტონით“ მედავებოდა, რომ „ჩემგან აღებული ვალი თქვენ-კი არ გერგებათ, ჩემს ამხანაგებს უნდა გადაუხადო, რომლებმაც უკვე გაათავეს უნივერსიტეტი; თქვენ ვინ ხართ, ვერ გიცნობთ მეო“. ეს ნამდვილი ეხლანდელი იურიდიული „ხრიკები“ წარმოსდგება იმისგან, რომ ეხლანდელ დროში ყოველივე აზრის, ყოველივე შეხედულობის უსირცხვილოდ, „უტიფრად“ წარმოთქმა და დაცვა შეიძლება.

მოვალეობა იმდენად ესმის ზოგიერთებს, რამდენადაც ის „ულოყე-დაპირ აღმოსავლეთისკენ ვერდ წოდებულ ქალეთის ქედზე, უღრან ტყეში. ამ ეკლესიის საყარაულოს მცხოვრებლები და სხვა ახლო-მახლო სოფლები დღესაც ქალეთს უწოდებენ და იმ გორას, სადაც ეს ეკლესიაა—ქალეთის ქედად. ქალეთის ეკლესია ძალიან პატარაა და არა მგონია, რომ იგი ოდესმე საეპისკოპოსო ყოფილიყოს, რადგანაც იმაში მწირველი ეპისკოპოსი-კი ვერ მოთავსდებოდა თავისი კრებულობით. ამ ეკლესიის მნახველმა მოგზაურებმა საერთოდ ის აზრი წარმოთქვეს, რომ საქართველოში, რომელიც მრავალი დიდებული ტაძრებით შემკულია, დაუჯერებელია, რომ ეს ერთი ბეწო უბრალო ეკლესია ოდესმე საეპისკოპოსო ყოფილიყოსო. მართლაც ქალეთის მზგავსი ეკლესიები ათობით მაინც მოიპოვება ყველა სოფლების ახლო-მახლო, თუ მეტი არა. ეკლესიის გარშემო პატარა ვაღაფანი აქვს და შიგ ნახევარობამდე ჩამონგრეული კოშკი სდგას. ამ რამდენიმე წლის წინად ორს საყარაულოელ გლეხს „ხაზინის“ ძებნის დროს ქვეში დამალული ჯვარი ენახათ, მაგრამ შიშისა გამო ხელი ვერ ეხლოთ, იქვე დაეტოვებინათ და მას შემდეგ ჯვარი აღარავინ უნახავს.

15 ივლისს მოგზაურებმა დასტოვეს ქალეთი და გაემგზავრნენ ბოქორმის ეკლესიისა და ციხის სანახავად, რომელიც თიანეთადამ 30 ვერსზე მოშორებით არის, ივრის ხე-

ნის“ თანახმა არის; არავითარი ზნეობრივად დაძალება, სინიდიური მოთხოვნა, გარდა მატერიალურად დასჯისა და სულის განჩინების ძალით უფლების აღდგენისა, არ მოქმედებს მათზე. აი ამისთანა იმედების მოშპობი, უსიამოვნო, უხალისო მავალითების წარმოდგენის შემდეგ რაღაც გულს დაგილობოს, გაგამხნევეს კაცს, როდესაც ხედავ, რომ კიდევ დარჩენილა საღაც შორს კუთხეში ერთი ჩვენი მიკარგული წევრი, რომელსაც, თუმცა არაფერი არ „მართებს“, არაფერს არ „აძალებს“, მაგრამ რაღაც ურჩევს, აქებებს ჩვენთან ძმური ერთობა, თანაგრძნობა განაგრძოს. დიდი მადლობის ღირსია ამისთანა გამამხნეველი მაგალითები ჩვენ ზნეობრივად „გახუნებულ ახალთაობაში“.

6--კო.

ორიოდე სიტყვა სამტრედიის სახალხო წიგნთ-საცავში.

როგორც მკითხველებსაც მოეხსენებათ, დ. სამტრედიის 1892 წლიდან არსებობს სახალხო წიგნთ-საცავი. ეს წიგნთ-საცავი დაარსდა კერძო თანხითა და შრომით და ყველასათვის ადვილი წარმოსადგენია, რომ კერძო პირისათვის ერთობ ძნელი იქნებოდა წიგნთ-საცავისა და სამკითხველოს რიგინად წაყვანა. ამიტომაც ჩვენს სამკითხველოსაც ჰქონდა ნაკლი და ეს ნაკლი-კი უფრო მატერიალურის მხრით ეტყობოდა, რადგანაც სამტრედიის ერთობ ძვირი იყო და არის სახლის დაქვრა წიგნთ-საცავისათვის, ვათბობა-განათება, კაცის დაქირაება, ქართულ-რუსული წიგნების გამოწერა და სხვა... მართალია სამკითხველოსაც ჰყვანდა ორიოდ გულ-შემატკივარი, მაგრამ მართა ორი-სამი გულშემატკივარის მეოხებით საქ-

ობაზე. ერწოს ქვევით ეს ხეობა უდაბური და ნაკლებად დასახლებული იყო აქამდე, ეხლა-კი ამ შვიდი-რვა წლის განმავლობაში ხალხმა აქაც საქაოად ფეხი მოიკიდა. გზა-გზა ხშირად გვხვდებოდა შემუშავებული მინდვრები და ახლად „გამოღებული“ ახლები, ყველა ესენი უფრო მომეტებულად მთის ხალხისა, ფშავლეებისა, რომლებსაც აქ მემამულეებისაგან ბლომად შეუძენიათ საკუთრება და ბინადრობა ახლად გაუმართინათ.

იყო დრო, როდესაც ამ ხეობაზე ხაშიდამ დაწყებული ერწომდე სასაიდლოელი და გამბორის ახლო დასახლებული თათრები ნაფარდობდნენ მთელს ივრის ხეობაზე და მშვიდობიან მშრომელ ხალხს მოსვენებას არ აძლევდნენ. მაშინ კაცი ამ ადგილებში საქონლის პატვიით დახურული თათრის ქოხების მეტს ვერაფერს დაინახავდა. ეხლა მთის ხალხს თათრები აქედამ გაუძევიათ, იმათ ნადგომს ვერანა ადგილებში ქართული კრამიტით დახურული სახლები და მშვენივრად აბინინებული უფხო პურის ყანები სიამოვნებასა და რაღაც იმედს უღვიძებენ გამვლელსა. ეს ნაწილი ივრის ხეობისა სულ საბატაროა. თუ ჩვენმა მემამულეებმა ცოტაც არის შორს გამჭვრეტელობა გამოიჩინეს და თავისი ისევ თავისს ხალხს არ ააციდინეს, მაშინ იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ეს მშვენიერი ხეობა დამშვენდება არა ნაკლებ მშვენიერი ქართული სოფლებით.

მე სასურველ ნიღაჯზე მაინც ვერ დადებოდა. ბოლოს, წარსულ წელში, მივიმართე მღვდელ-მოსწავლის მამა ერმალოზ კანდელაკს, რომელსაც არა მკირედი ღვაწლი მიუძღოდა ამ საქმეში, რომ მას როგორმე შეედგინა კომისისა, რომელსაც უნდა ეყისრა საქმისათვის გაძლოლა... მამა კანდელაკმა მართლაც გულით მოინდომა საქმის განხორციელება, მაგრამ „მიზეზისა გამო სხვათა და სხვათა“ იმისმა ცდამ ამაოდ ჩაიარა. (როგორც გვხსოვს, ამაზედ თითონ კანდელაკიც სწერდა წარსულ წელში, „ივრის“ ფურცლებზე და ძლიერაც უსაყვედურებდა ადგილობრივ მოვაჭრეებს) მეც წყვეული „ეკონომიკის“ მეოხებით იძულებული ვიყავი სამტრედიისათვის ამ წლის იანვრიდან თავი დამენებებია. ამიტომაც ბ-ნ სოლომონ წულაძემ იკისრა წიგნთ-საცავის მართვა-გამგეობა... ამ ბოლოს დროსაც რამდენიმე პირმა, რომელნიც უწინაც გულითა და სულით უწევდნენ ამ საქმეს დახმარებას, გამოიწოდეს ხელი. როგორც ნება-რთვის აღება და მთავრობის წინაშე პასუხის გების კისრება, ისე მატერიალურადაც საქმის გაუმჯობესება იკისრა ყველასაგან პატივცემულმა ნიკოლოზ სოლომონის ძე ზალდასტანიშვილმა, რომელსაც ნივთიერად შემწეობა აღუთქვა სამტრედიის ცნობილმა მოვაჭრემ ბ-ნ სპირიდონ სიხარულიძემ და სხვებმა. ბ. ზალდასტანიშვილმა კიდევ შეაგროვა ას ორმოცდაათ მანეთამდე ფული სხვა-და-სხვა პირებიდან, რომელთა სიაც თვისს დროზე იქნება გამოცხადებული გაზეთში... დავიქირავეთ სამკითხველოსთვის სახლი საშუალო ალაგას, გავგზავნეთ თხოვნა, სადაც ჯერ არს, რომ ჩემს მაგიერად ბ. ზალდასტანიშვილს აკისრონ წიგნთ-საცავისათვის პასუხის გება და სხვა... ერ-

სოფ. ბოქორმა ივრის მარცხენა ნაპირზე, ხოლო ბოქორმის ციხე და ეკლესია ამ სოფლებიდან ჩრდილოეთ აღმოსავლეთისკენაა, მაღალს მთაზე. ეს მთა ბუნებითვე ისეთი მაგარია და მიუღვამელი, რომ იმისი აღება მტრისგან ისეც ძნელია, ხელოვნურად გამაგრებულიც რომ არ იყოს. მთის წვერი, სადაც ციხე და ეკლესიაა, ვაკეა, გარშემო ისეთი მიუღვამელი კლდეები და ფლატეები ბი აქვს, რომ მასზე ასვლა არა სულდგმულს არ შეუძლიან. მთის წვერის დავაკება, ესე 13—15 დღიურამდე, შემოზღუდულია ქვიტიკარის ვალაგანით და ბურჯებით, რომლებიც გადაპყრებს კლდის პირიდან თვალჩაუწყდენელ უფსკრულებს. ციხეში მისასვლელი გზა მხოლოდ ერთია, ჩრდილოეთის მხრიდან, პატარა ბილიკი. გზა ციხის კარებამდე რამდენიმე ბურჯითაა გამაგრებული, თვითონ კარების მახლობლადაც მის დასაცველად რამდენიმე ბურჯია აშენებული, რომლებიც კლდის ნაპარსზე მერცხლის ბუდესავით მიკრულებია. ექვი არაა, ეს ციხე შესანიშნავი და მტერთაგან დაუძლეველი იქნებოდა თავის დროზე; როგორც სახიზნავი ალაგი, იგი ბევრს ქართველს დაიხსნიდა ჩვენს ქვეყანაში შემოსეულ აზრის ბარბაროსთაგან წარტყვენისა და სიკვდილისაგან. როდესაც უკუ-რებს ამ უშველებელს ციხე-სიმაგრეს, მაშინ აღამიანს ცხადად და საესებით წარმოუდგება თვალ-წინ, თუ რა შე-

თი სიტყვით, სიამოვნებით უნდა ვაუწყო მკითხველებს, რომ სამტრედიის სამკითხველოს საქმე, ისეთი მეთაურების მეშვეობით, როგორც არიან ბ. ნ. ს. ზალდასტანიშვილი და სპირიდონ სინარულიძე, სასურველად უნდა წავიდეს. დასასრულად არ შემიძლია, როგორც ძველს მმართველს სამტრედიის წიგნთ-საცავისას, უგულვითაღვსი მადლობა არ გამოვუცხადო მამა ერმალოზ კანდე-ლაკს, სერგეი ირაკლის ძე მესხს, თვითონ ნიკოლოზ სოლომონის ძე ზალდასტანიშვილს და ყველა იმ პირთ, რომელნიც აქ ოთხის წლის განმავლობაში მზურვალე მონაწილეობას იღებდნენ ამ წიგნთ-საცავის ბედ-იღბალში.

3. გველიშვილი.

P. S. ეს წერილი მზად გვქონდა, როცა „ივერიის“ მე 261 №-ში წა, ვიკითხეთ მცირე შენიშვნა, სადაც სამტრედიის კორესპონდენტი ჰგოდებს და წუწუნებს: „სამკითხველოს დაარსება განიზრახეს... მაგრამ გამოჩნდნენ ისეთებიც, რომელთაც თავისი პირადი ინტერესებისათვის ხელი შეუშალეს საქმეს და... ჩხუბი და უსიამოვნება ჩამოაგდეს ამ საქმისათვის მოღვაწეთა შორისა. ჯერ-ჯერობით ეს საქმე დაშლილია და ვნახოთ ბოლო დროს რაღა იქნება? ეს შენიშვნა სრულიად უადგილოა, რადგანაც დაარსებულის დაარსება მხოლოდ „ცალ-თვალა ხარებს“ შეუძლიანთ და არა „მოღვაწეებს“. საქმე რომ „ჯერ-ჯერობით“ და არც მერმეობით დაშლილი არა ყოფილა და სასურველნი დაგზავნა და მადგარა, ამას ამავე წერილიდამაც კარგად დაინახავს მკითხველი.

3. გველიშვილი.

სძლებია ხალხის ერთობასა, მის შეერთებულს ძალას, და ან რამდენად მტკიცე გული და ძლიერი მკლავი უნდა ჰქონიყო ამოდენა შენობის გამკეთებელსა. რა საშუალებითა და რა ხელით უნდა მიეხილა იმოდენა ზასალა, რაც ამ ციხის გასაკეთებლად დასჭირდებოდა, ისეთს მიუღდომელს ადგილზე, როგორც ვედაც იგია აშენებული. ჰხედავ ყველა ამასა და ძალა უხებურად გაგვიღის ის აზრი, რომ ჩვენ, ეხლანდელეები, ამ ნაირი საქმეების გამკეთებელ ჩვენ წინაპრებთან შედარებით ქონდრის კაცებად ჩასათვლები არა ვართ, რომ ჩვენს ძველებს დროს მოთხოვნილება საერთოდ შეგნებულნი ჰქონიან და მას შეერთებული ძალით პირნათლად უწყვედნენ ანგარიშსაც.

გალავანს შიგნით აშენებულია ბოქორმის წმიდა გიორგის ეკლესია. ეკლესია პატარაა და ძალიან დაძველებული; თუმცა ქართულ გემანზე აშენებული, მაგრამ სხვა ეკლესიებისაგან ბევრითაა განსხვავებული და მისი მზგავსი ეკლესია მანც იწვიათაა ჩვენში. ეკლესია თავისი მოყვანილობით წარმოადგენს რგვალს სვეტს, რომელსაც გარედამ დატანებული ჰქონია ირგვლივ ბაქნები (ниши); ეს ბაქნები ეკლესიის მოყვანილობას ვარსკვლავის სახეს აძლევენ. ეკლესია ახლობის დროს მთლად აშენებული ყოფილა თლილი შირიმის ქვით, ხოლო როცა დაძველებულა და შეუკეთებიათ, ბაქნები აგურით ამოუშენებიათ; შიგნით-კი ეკლესიის ისევ პირვანდელი

შურნალ-გაზეთიშვილად

ამოკრებილი ამბები.

— ლონდონში განუზრახავთ შეადგინონ საზოგადოება, რომლის სუგანი ის იქნება, რომ უცხენო ეტლები გააჩინონ ქალაქებში და ცხენიანი გაუქმონ. განზრახული უცხენო ეტლები მხანაიკურ ძალით ივლიან უცხენოდ და უამისთანად ასე, რომ კაცს ეტლი თვისთავად მთარული ეგონება, რადგანაც თვით ეტლს ექმნება საკუთარი ძალი სიარულისა. (6. 3.)

— გულბრწყვილმა და უწინდურმა შურმა და მტრობამ ამ ბოლოს ხანებში მეტად ძლიერ გაილაშქრა ეხლანდელ პრეზიდენტზე ფორზე საფრანგეთში. ეს შური და მტრობა იქამდე გაკანდიერდა, რომ პრეზიდენტს ფორს უქადის სახლისა და ოჯახის კერაც-კი შეუმწიკდლოს მამინ, როდესაც ერთი და მეორეც ხელშეუხებელი უნდა იყოს აწ არსებულ სახნეო და სამოქალაქო კანონთა არამც თუ შესახებ პრეზიდენტისა, არამედ თვითვეულ ცალკე მოქალაქის შესახებაც. ამის გამო პარისის ვახთი „ფიგარო“ ამბობს, რომ ამ გამოლაშქრებით ეხლანდელს პრეზიდენტს არამც თუ დააკლებენ რასმე, არამედ უფრო დიდ პატივს მოუპოვებენ. მის სახლისა და ოჯახის ისტორიაში იმისთანა არ არის-რა, რომ მისმა გამოშვებებამ სახელი წაუხდინოს, პირიქით, სახელს განუდიდებს პრეზიდენტსა და იმის თავს უფრო შეგავყარებს. შემდეგ ამისა „ფიგარო“ მოგვითხრობს აი რასა:

1841 წ. მარტში ამბუაზში მცხოვრებელი გასათხოვარი ქალი გინო გათხოვდა და შვირთა ადვოკატმა ბელუმი. შეუღლებულ მობდა იმ პირობით, რომ ცალ-ქმარს განუყოფელი ქონება უნდა ჰქონოდათ. ბელუმი ვერაფერ კაცად გამოდგარა და ოთხის თვის შემდეგ ჯვარის წყრიდან თავი დაუნებებო-ცოლისათვის, მისი მხითვეი და ქონება სულ მთლად შეუქამია და ცოლი ორსულად და უგდია. შვიდ თვეს შემდეგ ცოლს ქალი-შვილი ჰყოლია, რომელიც ბოლოს გამხდარა პატრიცეზულ მეუღლად ეხლანდელის საფრანგეთის პრეზიდენტისა. ბელუის ცოლს მოუხურებია მიეღო განქორწინების ნება და კანონითაც გაჰყარა ქმარს. მისი ქალი-შვილი აუყვანია გასარბლად მის მას და ქალი-შვილის ბიძას შარდ გინოს, რომელიც

ქალაქის მოურავად ყოფილა ამბუაზში. ეს-ლანდელი პრეზიდენტი საფრანგეთისა ფე-ლიქს ფორი მამინ ამბუაზში თურმე მუშა-ობდა. მოსწონებია იგი ქალი, გინოს დის-წული და შერთვა დაუბრებია. ქალის ნა-თესავეს თავის ვალად დაუნახავთ თვითვე ეამბნათ თვე-განდასავალი გინოს ოჯახისა, რომ შემე უსიამოვნება რამ არ შემთხვევად. ფელიქს ფორს უნახუნია, აქ საწყალი ქა-ლი რა შუაშია და სხვისი შეცდომა, თუ ცოდვა ამისი რა გადასახდია. ჩემი სიყვა-რული გაასწორებს იმ უსამართლობასა, რომ სხვისი შეცოდება, მისდა დაბადებამდ მომხ-დარი, მისდა გადასახდელად გაუხდიათ. აი ეს ის საიდუმლოება არის, ამბობს „ფი-გარო“, რომლის გამოშვებებამ დღეს უქა-ლიანო საფრანგეთის პრეზიდენტს ფორსა და უმატებს: მტერი პრეზიდენტისა ცოლა არ იყოს ანგარიშში სცდებიან: ეს ასეთი ქცევა ფელიქს ფორისა უფრო პატივს და პატივისცემას მოუმატებს, ვიდრე დააკლებს რასმე. (6. 3.)

— დიდი ნაპოლეონი იმისთანა კაცია, რომლის გამო სწერენ, სწერენ და ბოლო აღარა აქვს. ამ სამის-ოთხის წლის წინად ფლორენციის ბიბლიოთეკაში უპოვიათ იმისი საკუთარი ხელ-წერილი. ეს ხელ-წერილები ეკუთვნის იმ დროს, როცა ნაპოლეონი პა-ბუკი ყოფილა. ღირს-შესანიშნავია ის ამბა-ვი, რომ შვიდმეტის წლისა ყოფილა ნაპო-ლეონი, როცა თავისი თავის მოკვლის ფიქ-რი მოსვლია. აი რა სწერია მის ხელ-წა-წერილში თარიღით 3 მაისი 1786 წ.

„ყოველთვის მარტო, თუმცა მრავალთა შორის ვარ, მივდივარ, ვარ ხოლმე შინ. მი-ნდა, რომ მთლად მივეცე ხოლმე მთელს სი-ღრმეს ჩემს ავ-გუნიხს. არ ვიცი დღეს ეს ავ-გუნიხა რა მიმართულებას მიიღებს, სად წამიყვანს? სიკვდილისა. ჯერ კიდევ გან-თილია ჩემი ცხოვრებისა და მგონია მე კიდევ დიდხანს ვიცოცხლებ. ექვსი თუ შვი-დი წელიწადია, რაც განდევნილი ვარ ჩემს სამშობლო ქვეყნიდან. რა რგად გამოხარ-დებდა, როცა ოთხ-თვის შემდეგ კვლავ ხელ-ახლად ვნახავ ჩემს თანამემამულეებს, ნათე-სალებს და ხელახლად განვიციდი იმ გულ-წრფელს გრძობას, რომელიც მი-ღვიძებს ხსოვნას. ჩემი ყრობის სა-სიხარულო საათებისას. განა, აქედამ ის არ გამოდის, რომ ჩემი ბედნიერების

მე წლის განმავლობაში, მინამდე ხატი აქა ჰქონდათ, არც ქირახული მოდიოდა, აღარც კაცი და აღარც პირუტყვი ნამენობდა და ლეკები ამან აიძულა ხატი უქანვე დაებრუ-ნებინათ. ბოქორმის ციხიდან მთლად მო-ჩანს ივრის ხეობა მის გარემოში მთებით, ერწოდამ მოკიდებული სა-რთიქალამდე და აზამბურის მინდ-ვრებამდე. ეს სანახავი მეტად მშვე-ნიერს და დიდებულს სურათს წარმოადგენს; მისი სავსებით აწერა-დახატვა სუსტს ენასა და კა-ლამს არ შეუძლიან, ვისაც უნდა, რომ დასტკბეს ამ დიდებულ სურა-თის ნახვით, ნუ დაიშურებს ორიო-დე გროშსა, ზაფხულის ერთს სიცხე-პაპანაქებად დღეს მოიცალოს, მიბრძან-დეს ბოქორმაში და დასტკბეს მისი მშვენიერი სანახაობით. ქალაქიდან აქ მოსვლაში იმის ნახვეარიც არ დაეხარჯება, რაც ოთხი ხუთი კაცის უბრალო სადილში დაიხარჯება ქა-ლაქის რომელსამე ბაღში. უჯარმი-დამ ნაქირავეები ფოსტის ეტლით შეიძლება პირდაპირ სოფელ ბოქორ-მაში მისვლა, ხოლო აქედამ ცხენე-ბით ციხეში ასვლას საათ-ნახევარზე მეტი დრო არ ჰყოფნდება.

მოგზაურებმა რამდენიმე სურათი და გვემა გადაიღეს ეკლესიისა და ციხისა, შემდეგ 16 ივლისს გაემგზა-ვრნენ ერწოში. აქა ნახეს სოფ. ნა-დოკრის ეკლესია „სიონად“ წოდე-ბული. ნადოკრის სიონი ოდესღაც მონასტერი ყოფილა, ეხლა-კი გაუ-ქმებულია, მხოლოდ იქ ზაფხულო-

ბითა სცხოვრობს იოანე ზედანელის მონასტრის მწირი ეფრემ დიდებამე-ლი, მთიული, რომელიც ცდილობს სიონის მონასტრის განახლებას. ეს ეკ-კლესია ამ ზაფხულშივე აწერილი იყო „ივერიაში“ და ამის გამო ეკ-კლესიის შესახებ აღარა ითქმის-რა. არ უნდა დაუბრუნდეს მიმარბული ვანიძე, როცა და-ბრუნებას თხოვლობდნენ წინააღმდეგ ჰკუა-გო-ნებისა, ამისთანა თხოვნას თუ დაჰყვება კა-ცი, ვე იმას ეგვანება, რომ სიყვით მაციერ ბოროტი შეამთხვო შენს მეგობარსა, მაშა-სადამე, სიონიდან სდომებია თქმა, რომ სი-მართლე იმაშია, როცა თვითვეულს აძლევ

ბითა სცხოვრობს იოანე ზედანელის მონასტრის მწირი ეფრემ დიდებამე-ლი, მთიული, რომელიც ცდილობს სიონის მონასტრის განახლებას. ეს ეკ-კლესია ამ ზაფხულშივე აწერილი იყო „ივერიაში“ და ამის გამო ეკ-კლესიის შესახებ აღარა ითქმის-რა. არ უნდა დაუბრუნდეს მიმარბული ვანიძე, როცა და-ბრუნებას თხოვლობდნენ წინააღმდეგ ჰკუა-გო-ნებისა, ამისთანა თხოვნას თუ დაჰყვება კა-ცი, ვე იმას ეგვანება, რომ სიყვით მაციერ ბოროტი შეამთხვო შენს მეგობარსა, მაშა-სადამე, სიონიდან სდომებია თქმა, რომ სი-მართლე იმაშია, როცა თვითვეულს აძლევ

ბითა სცხოვრობს იოანე ზედანელის მონასტრის მწირი ეფრემ დიდებამე-ლი, მთიული, რომელიც ცდილობს სიონის მონასტრის განახლებას. ეს ეკ-კლესია ამ ზაფხულშივე აწერილი იყო „ივერიაში“ და ამის გამო ეკ-კლესიის შესახებ აღარა ითქმის-რა. არ უნდა დაუბრუნდეს მიმარბული ვანიძე, როცა და-ბრუნებას თხოვლობდნენ წინააღმდეგ ჰკუა-გო-ნებისა, ამისთანა თხოვნას თუ დაჰყვება კა-ცი, ვე იმას ეგვანება, რომ სიყვით მაციერ ბოროტი შეამთხვო შენს მეგობარსა, მაშა-სადამე, სიონიდან სდომებია თქმა, რომ სი-მართლე იმაშია, როცა თვითვეულს აძლევ

ბითა სცხოვრობს იოანე ზედანელის მონასტრის მწირი ეფრემ დიდებამე-ლი, მთიული, რომელიც ცდილობს სიონის მონასტრის განახლებას. ეს ეკ-კლესია ამ ზაფხულშივე აწერილი იყო „ივერიაში“ და ამის გამო ეკ-კლესიის შესახებ აღარა ითქმის-რა. არ უნდა დაუბრუნდეს მიმარბული ვანიძე, როცა და-ბრუნებას თხოვლობდნენ წინააღმდეგ ჰკუა-გო-ნებისა, ამისთანა თხოვნას თუ დაჰყვება კა-ცი, ვე იმას ეგვანება, რომ სიყვით მაციერ ბოროტი შეამთხვო შენს მეგობარსა, მაშა-სადამე, სიონიდან სდომებია თქმა, რომ სი-მართლე იმაშია, როცა თვითვეულს აძლევ

ბითა სცხოვრობს იოანე ზედანელის მონასტრის მწირი ეფრემ დიდებამე-ლი, მთიული, რომელიც ცდილობს სიონის მონასტრის განახლებას. ეს ეკ-კლესია ამ ზაფხულშივე აწერილი იყო „ივერიაში“ და ამის გამო ეკ-კლესიის შესახებ აღარა ითქმის-რა. არ უნდა დაუბრუნდეს მიმარბული ვანიძე, როცა და-ბრუნებას თხოვლობდნენ წინააღმდეგ ჰკუა-გო-ნებისა, ამისთანა თხოვნას თუ დაჰყვება კა-ცი, ვე იმას ეგვანება, რომ სიყვით მაციერ ბოროტი შეამთხვო შენს მეგობარსა, მაშა-სადამე, სიონიდან სდომებია თქმა, რომ სი-მართლე იმაშია, როცა თვითვეულს აძლევ

ბითა სცხოვრობს იოანე ზედანელის მონასტრის მწირი ეფრემ დიდებამე-ლი, მთიული, რომელიც ცდილობს სიონის მონასტრის განახლებას. ეს ეკ-კლესია ამ ზაფხულშივე აწერილი იყო „ივერიაში“ და ამის გამო ეკ-კლესიის შესახებ აღარა ითქმის-რა. არ უნდა დაუბრუნდეს მიმარბული ვანიძე, როცა და-ბრუნებას თხოვლობდნენ წინააღმდეგ ჰკუა-გო-ნებისა, ამისთანა თხოვნას თუ დაჰყვება კა-ცი, ვე იმას ეგვანება, რომ სიყვით მაციერ ბოროტი შეამთხვო შენს მეგობარსა, მაშა-სადამე, სიონიდან სდომებია თქმა, რომ სი-მართლე იმაშია, როცა თვითვეულს აძლევ

ბითა სცხოვრობს იოანე ზედანელის მონასტრის მწირი ეფრემ დიდებამე-ლი, მთიული, რომელიც ცდილობს სიონის მონასტრის განახლებას. ეს ეკ-კლესია ამ ზაფხულშივე აწერილი იყო „ივერიაში“ და ამის გამო ეკ-კლესიის შესახებ აღარა ითქმის-რა. არ უნდა დაუბრუნდეს მიმარბული ვანიძე, როცა და-ბრუნებას თხოვლობდნენ წინააღმდეგ ჰკუა-გო-ნებისა, ამისთანა თხოვნას თუ დაჰყვება კა-ცი, ვე იმას ეგვანება, რომ სიყვით მაციერ ბოროტი შეამთხვო შენს მეგობარსა, მაშა-სადამე, სიონიდან სდომებია თქმა, რომ სი-მართლე იმაშია, როცა თვითვეულს აძლევ

ბითა სცხოვრობს იოანე ზედანელის მონასტრის მწირი ეფრემ დიდებამე-ლი, მთიული, რომელიც ცდილობს სიონის მონასტრის განახლებას. ეს ეკ-კლესია ამ ზაფხულშივე აწერილი იყო „ივერიაში“ და ამის გამო ეკ-კლესიის შესახებ აღარა ითქმის-რა. არ უნდა დაუბრუნდეს მიმარბული ვანიძე, როცა და-ბრუნებას თხოვლობდნენ წინააღმდეგ ჰკუა-გო-ნებისა, ამისთანა თხოვნას თუ დაჰყვება კა-ცი, ვე იმას ეგვანება, რომ სიყვით მაციერ ბოროტი შეამთხვო შენს მეგობარსა, მაშა-სადამე, სიონიდან სდომებია თქმა, რომ სი-მართლე იმაშია, როცა თვითვეულს აძლევ

ბითა, რასაც იგი შეიფერებს, სამკურნლო მეცნიერება ჯან მრთელობას იძლევა. სამ-ზფარეულო ხელობა გემოვნებას. სიმათ-ლე რაღას იძლევა? ნეტა ვის რას აძლევს შესაფერსა?

ნაპოლეონის ხელთ-წაწერაში ესეცა სწე-რია „ლოუდოვიკ XI ორი გალია რკინისა გააკეთებინა. ამ ხელმწიფემ ოთხი ათასი კაცი მეტი დასოცა წამებითა და წვალბე-ითა. ეაკ-დ არმინიანს, ჰერკოვს ნემუ-რისას, თავი მოჰკვეთა. ჰერკოვის შვილებს თავისი თვლით აყურებინა, როგორ სჭრი-დნენ თავს იმათს მამასა. ეს ახალგაზრდა პირნცები ცოცხლოვ დაჰმარხა ციხეში.“ არა ნაკლებ შესანიშნავია შემდეგიცა-ალკივიადის გამო ნაპოლეონი სწერს, თით-ქმე წამოწოლილი კითხულობდა თურმე ტორკატო ტასოს „განთავისუფლებული ი-რუსიანისა.“ ინგლისის პოეტის პოპის თხუ-ლების გამო იგი სწერს: „რაც უფრო ძლი-ერია ჩემი ჰკუა, მით უფრო საჭიროა, რომ იგი სქმობდეს. იგი უსაქმობაში კვდება და სცოცხლობს მარტო, როცა საქმობს. გუ-ლთა-თქმა აძლიერებს ადამიანს, გულთა-თქმაში სული ჰპოულობს თავისი ღონეს და საქმიანობას. იმ შემთხვევაში, როცა რომე-ლიმე ექვი აფრთხობს, გულთა-თქმა ყოვ-ნდება და მიმართავს ხოლმე ნაყოფის მომ-ცემს აფორიაქებას და დღევასა.“ (ვ. ი. ლ.).

უცხოეთი

ოსმალეთი. ამერიკის ელჩს კო-სტანტინოპოლში ტერრელს წააუღ-გენია ოსმალეთის მთავრობისათვის ნოტა, რომლითაც თხოულობს, რომ დაუყოვნებლივ სამართალში იქმნან

მელიც ჯერ კიდევ მშაალად ინახავს კოშკსა. კოშკის მეორე სართულში რამდენიმე ქვევრა ქვეითკირის იატაკ-ში დატანებული, მაგრამ ამ ქვევრებ-ში წვიმის წყლის მოსაგროვები მი-ლები, რომლების შესახებაც ნათქვა-მი იყო „ივერიაში“, იქ არსად არის. სჩანს ეს ქვევრები ღვინის შესანახად ჰქონიან და არა წვიმის წყლისათვის.

არჩილის ეკლესია, თუმცა ძალიან დაძველებულია, მაგრამ ჯერ ჯერო-ბით მთელია. წმ. მეფე მოწამე ასა-ფლავია ეკლესიის საკურთხეველის წინ, ჩრდილოეთის კედლის ძირას. თვით ეკლესიისა და მეფის საფლა-ვის უყურადღებოდ დატოვება აშკა-რად ჰღალადებს ჩვენს დაუდევრო-ბას... ეს მონასტერი აშენებულია ს. ნოდოკრის ზევით ტყიან გორაზე, რომელსაც სიონ-გორი ეწოდება. ეკლესიების ახლო აშენებულია კარ-გა მოზრდილი ქვეითკირის მარანი, სადაც უზარ-მაზარი ქვევრებია მიწა-ში ჩაფლული, რაიცა აშკარად ამ-ტკიცებს, რომ აქ ჩვენი ძველი წმი-და მამები პირის პატივის ხალხნი ყოფილან და მათ ყოველივე მსოფ-ლიო ზრუნვა სრულიადაც არა ჰქო-ნიათ დატოვებული და არც ხვალინ-დელი დღისთვის ზრუნვა დაეწყე-ბული.

დ. ხიზ-ლი.

ბანსხადმანი

დაიბეჭდა და ისუილება გამოცემა ზაქარია გრიგორის „ივერია“ კისის წიგნის მალაზისა

ათას ერთი ღამე

წიგნი შექმნილია სუთი სუფთათი. თარგმანი მოსე ჯანაშვილისა. ფასი 40 კაპ. ვინც ერთად 10 ცალს იყიდის ნაღდ ფულად, წიგნი დაეთმობა 32 კაპეკად. მსყიდველთ უნდა მიმართონ გრიგორის მალაზისა. (3-5-1).

მიცემულნი როგორც სარდალი მარაში მდგარის ჯარისა, აგრეთვე ყველა ჯარის-კაცი. ელჩი სარდალს აბრალდეს, რომ მან არ მიიღო სასტიკი საშუალებანი ამერიკის მისიათა დაცვისათვის, ხოლო ჯარის-კაცთა გასამართლებას იმითომ თხოულობს, რომ ისინი თვით იღებდნენ მონაწილეობას მისისათა აოხრებაში.

გერმანია. პრუსიის შინაგან საქმეთა მინისტრად კელლერის მაგიერ ინიშნება დიუსელდორფის პროვინციის პრეზიდენტი (გუბერნატორი) ფონ-დერ-რევი. რევი პოლიტიკურს ცხოვრებაში არ იღებდა მონაწილეობას და არც ერთს პარტიას არ ეკუთვნის; ის დღემდის ითვლება საუკეთესო აღმინისტრატორად.

იაპონია. იაპონიის დღემდის არ დაუტოვებია კორეა იაპონიის მთავრობა და პრესა იმის სჯაშია ახლა, თუ როგორ მოეწყოს კორეს ბედობალი. ამბობენ, უმეტესობა იმ აზრისაა, რომ კორეა ნეიტრალურ სახელმწიფოდ იქნას აღიარებული და ამ ნეიტრალიტეტს ყველა სახელმწიფოებმა გაუწიოს მფარველობა.

საზრანგეთი. რადგანაც ზოგიერთი გაზეთი არ ზოგავს ამ ბოლო დროს რესპუბლიკის პრეზიდენტს ფორს და ყოველის შემთხვევით სარგებლობს მისის ღირსებისა და პირადობის შეურაცხყოფისათვისა და შებღალვისათვის, მინისტრებმა განიზრახეს შემუშავება ახლის კანონისა, რომელშიც უნდა დაიფაროს და დაიცვას პრეზიდენტის პიროვნება და ღირსება შეურაცხყოფისაგან. გაზეთების სიტყვით, პრეზიდენტი ფორსი არ დაეთანხმა მინისტრებს, არ სცნო საჭიროდ ხსენებულ კანონის შემუშავებისა, რათა მით არ შეიზღუდოს ცოტათიც ბეჭდვითი სიტყვის თავისუფლება.

წერილი რადამაძის მიხარით.

გაგზავნით ერთ თუმანს და უმორჩილესად გთხოვთ, ეს ფული გარდასცეთ სოფელ ყვარელის (თელავის მაზრაში) ფერის-ცვალების ეკლესიის სასარგებლოდ.

დავით ჩხვიძე.
1895 წელს, 26 ნოემბერს.
ასხაბათი.

25 ამ ნომბერს სოფ. თიანეთში იყო გამართული საღმრთო საღამო ჩვენის დაუვიწყარი პოეტის თ. რ. ერისთავის ფონდის სასარგებლოდ, რომელიდგანაც შემოვიღა სულ 24 მანეთი და 46 კაპ. აქედამ დაიხარჯა სამი მანეთი და 46 კაპ., დარჩა წმინდა შემოსავალი 21 მან., რომელსაც ამასთანავე გიგზავნით და უმორჩილესად გთხოვთ გარდასცეთ იმ კომიტეტს, რომელიც განაგებს ხსენებულ ფონდის საქმეს.

მთავრები: პარასკევა ბოდავეი და ილიკო. თიანეთი. 1895 წ.

შემოწირულება.

კიდევ წარმოადგინა ბ-ნმა იოსებ გველესიანმა 7 მან. წყალ-დიდობისაგან დაზარალებულთა სასარგებლოდ, შეკრებილი შემდეგ პირთა შორის: ალბერტ იაკობოვიჩი — 3 მან., გოლდლიუსტმა 3 მან. და ბ-ნმა დოვლათოვმა 1 მან.

საქართველოს თავადნი.

თავადნი ბაგრატიონნი. იმერეთის

ფის ალექსანდრე V (გარდაიცვალა, 1752 წ.) მის ბაგრატიონთა შთამომავლები თავად ბაგრატიონებად იწოდებან.

უმარტუბუქის სენატის დადგენილებით 6 დეკემბერს 1850 წ. და 27 იანვარს 1853 წ. თავადებად იქმნენ დამტკიცებულნი ავანე და ზოდორაგო-ნაიკა თეიმურაზ დაჯიეთის ძენი ბაგრატიონნი.

უმარტუბუქის სენატის დადგენილებით 15 იანვარს 1881 წ., 20 იანვარს 1885 წ., უმაღლესად დამტკიცებული სასაქონლო საბჭოს განჩინებით თავადს ალექსანდრე ავანეს ძე ბაგრატიონს „უგანათლებულესობის“ ტიტული მიეცა.

თავადნი ბაგრატიონ-დაჯიეთისა. 1849 წლის 21 დეკემბერს უმაღლესის ბრძანებით სოფლმონ როსტომის ძე ბაგრატიონ-დაჯიეთისა ნება დაჯიეთს, როგორც წინა, თავადად იქმნეს წოდებული და ეს ტიტული და ღირსება გადაეცა მისს განაიყვანს შთამომავლებს.

უმარტუბუქის სენატის დადგენილებით 21 აგვისტოს 1857 წელს და 4 სექტემბერს 1889 წ. თავადად დამტკიცებულ და მე-V გვარუფლებათა წიგნში შეტანილ იქმნენ: ნაიკალოზი, ალექსანდრე და ედიშერ სოფლმონის ძენი და გასაღია ედიშერის ძე ბაგრატიონ-დაჯიეთისა.

თავადნი ბაგრატიონ-იმერეთისა. თავადნი ბაგრატიონ-იმერეთისა იმერეთის მეფის სოფლმონ I-ლის შვილის-შვილისა და მეფის ალექსანდრეს ძის გიორგისაგან მომადინარებულნი. შვილის-შვილია ზემოდასახელების მეფის ძის გიორგი ალექსანდრეს ძისა — ალექსანდრე და დამატრია დამატრის ძენი ბაგრატიონ-იმერეთისა. უმარტუბუქის სენატის დადგენილებით 10 მაისს 1876 წელს, თანახმად 20 იანვარს 1865 წ. უმაღლესად დამტკიცებულს სასაქონლო საბჭოს განჩინებისა, უგანათლებულეს თავადებად დამტკიცებულ იქმნენ.

დეგემა

(რუსეთის დეგემათა სააგენტოსაგან).
4 დეკემბერი.

კოსტანტინოპოლი. პროვინციებში, როგორცა სჩანს, საქმე ბევრად უკეთესად არის. ახალ ძალადობათა შესახებ არა იმის-რა. რუსეთის მეორე სტაციონერი მოვიდა.

ბელგრადი. ავსტრიის ცენზურამ ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში აღკრძალა ყველა თხზულებანი, რომელნიც-კი სერბიის ერის ისტორიას შეეხება. სერბიაში მცხოვრებ ბოსნიელთა და მაკედონელთა გაზეთი „უეკოკია“ გამოსცეს; გაზეთი მათი საერთო ორგანო იქმნება.

ლონდონი. სოლსბერგი, საზოგადო ინტერესებისათვის, უარი სთქვა სომხებ ქრისტიანთა დეპუტაციის მიღებაზე (?).

5 დეკემბერი.
კაბარბუზი. მინისტრთა კომიტეტის უმაღლესად დამტკიცებულს დადგენილებით საჭიროდ იქნა ცნო-

ბილი სამოქალაქო სამსახურის წესდება მთლიანად იქმნას განხილული, რადგანაც უმეტესი ნაწილი წესდების მუხლთა სახელმწიფო სამსახურის დღევანდელ საჭიროებათ არ ეთანხმება; ამისათვის გარდაწვეტილ იქმნა სახელმწიფო საბჭოსთან დაარსებულ იქმნას კომისია, რომელშიაც ყველა უწყებთა უმაღლესმა წარმომადგენლებმა უნდა მიიღონ მონაწილეობა. ხელმწიფე იმპერატორმა ინება და ბრძანა თავმჯდომარედ ხსენებულის კომისიისა იქმნას სახელმწიფო საბჭოს წევრი, სტატს-სეკრეტარი, დ. სტ. სოვეტ. პორეტცი.

ნოვნი-ნოვოროდი. გუბერნიის საერობო კრებამ დაადგინა ხელმწიფე იმპერატორს ზუბი შემოწირულებისათვის თვისი უქვეშევრდომილესი მადლობა გამოუცხადოს. კრებამ დაადგინა აგრეთვე დააარსოს ფონდი 50,000 მან., რომლითაც გლეხთა საზოგადოებათ უნდა დაეხმარნენ სასწავლებლებისათვის შენობების აშენებაში; ამისათვის ერობა უსარგებლოდ მისცემს ხოლომე ფულს სესხად.

შამშურში. იმპერატორი ვილჰელმი პოტსდამში წასვლის დროს ფრიდრიხსრუემი გადმოხტა, რათა აქ თავადი ბისმარკი ენახა. ბისმარკი იმპერატორს რკინის გზის სადგურზე დაუხვდა და შემდეგ აქედამ თავის ციხე-დარბაზში მიაცილა. ორის საათის შემდეგ იმპერატორი პოტსდამს წაბრძანდა.

მინა. ვალიციის დეპუტატთაგან იმპერატორმა მხოლოდ ექვსი კაცი მიიღო. იმპერატორი ძლიერ განცვიფრდა, რომ ასეთი დეპუტაცია მივიდა, როდესაც მიტროპოლიტს სემბარატოვიჩს კარდინალობა მისცეს. მიუხედავად ამისა დეპუტაციის საჩივარი მინისტრს ბადენის გადაეცემა განსახილველად.

კოსტანტინოპოლი. რუსეთის ელჩმა, რომელიც 3 დეკემბერს სულთანმა იწახულა, მადლობა გადაუხადა, რომ სულთანმა სახელმწიფოთა საერთო სურვილი აღასრულა მეორე სტაციონერების შესახებ. ელჩმა უთხრა, რომ იმედია პორტა ყოველგვარ საშუალებას იმხარებს შემდგომ

მში აღარ მოხდეს ასეთი არეულობა.

სირა. როგორც კრიტოსის კუნძულიდამ იუწყებიან, 27 ნოემბერს აკოპორონი შეკრებილს რეფორმათა კომიტეტს ოსმალეთის ოთხი ბატალიონი დაჰსხმია თავს. ბრძოლა მომხდარა სოფლებში — პროსპერესა, გრიხესა და ალიკამპოში. ხუთი ქრისტიანი მოუკლავთ, 8 დაუჭრიათ. ოსმალეთის ჯარები ვამპოსაკენ წავიდნენ. ოსმალეთის ჯარებიდამ მოუკლავთ 27 და დაუჭრიათ 22 კაცი. ალიკამპოში ოსმალთ მოუკლავთ 3 მოხუცი, 2 დედაკაცი და 5 ბავშვი. საქმის გარემოება სერიოზულია. ოსმალეთის ჰარნიზონის გასაძლერებლად კაპეიდამ 300 კაცი კიდევ იგზავნება.

„ივერია“

1895 წელსაც გამოდის ყოველ-ღვე, გარდა იმ დღეების, რომელიც ზედ მოსდევს კვირას-უქმებს. ფასი გაზეთისა:

12 თვით . . . . . 10 მ.—კ.	6 თვით . . . . . 6 მ.—კ.
11 „ . . . . . 9 „ 50,,	5 „ . . . . . 5 „ 50,,
10 „ . . . . . 8 „ 75,,	4 „ . . . . . 4 „ 75,,
9 „ . . . . . 8 „ —,,	3 „ . . . . . 3 „ 50,,
8 „ . . . . . 7 „ 25,,	2 „ . . . . . 2 „ 75,,
7 „ . . . . . 6 „ 50,,	1 „ . . . . . 1 „ 50,,

საზღვარ-გარეთ დაბარებული ელირება 17 მან. მთელის წლით. სოფლის მასწავლებელთა „ივერია“ მთელის წლით დაეთმობათ 8 მან. ტფილისის გარდა მცხოვრებთ უნდა დაიბარონ გაზეთი შემდეგის ადრესით: Тифлиси. Редакция „ИВЕРΙΑ“.

თუ ტფილისში დაბარებული გაზეთი ტფილისის გარეშე აღრესხედ შესცვალა ვინმემ, უნდა წარმოადგინოს რედაქციაში ერთი მანეთი; ხოლო თუ ქალაქის გარეთიდგან სხვა ადგილს გადავიდა სადმე, ქალაქს გარეშე, — ორი აბაზი.

თუ თვის განმავლობაში დაიბარა ვინმემ გაზეთი არა მთელის წლით, მას გაეგზავნება გაზეთი პირველ იმ თვიდგან, რომელსაც დაიბარებელი აღნიშნავს. განცხადება მიიღება გაზეთის რედაქციაში. შპსი ბანსხადმანის დასაბამად

ა) მეოთხე გვერდზედ თითო ჟურნალისა — 8 კაპ., პირველზე — 16 კაპ. ბ) სრული უგანასჯელი გვერდი — 30 მანეთი, ხოლო პირველი გვერდი — 60 მანეთი. რიცხვი სტრაქონების გამოაჩნჯამება ამის კვალაზე, რამდენს ადგილსაც დაიტყოს 25 ასო გაზეთის ტექსტისა.

ხელ-წიგნები, წერილები და კარესპონდენციები რედაქციის სახელობაზედ უნდა გამოიგზავნოს. ხელ-წიგნები, ან საგაზეთო წერილები, თუ საჭიროება მოითხოვს, ან შემოკლებულ, ან შესწორებულ იქნება. ხელ-წიგნებს, რომელიც დაბეჭდვით არ იქნება, თუ ერთის თვის განმავლობაში პატრონმა არ მოიკითხა, მერე რედაქციას ვეღარ მოსთხოვს, ხოლო წერილმანს წერილებს რედაქცია არ იწახავს.

არა-გვარს მიწერ-მოწერას დაუბეჭდველ ხელ-წიგნებისა და წერილების შესახებ რედაქცია არა ჰკისრულობს.

პირისპირ მოსალაპარაკებლად რედაქცია თავისუფალი იქნება ყოველ-ღვე, კვირას-უქმებს გარდა, ათ საათიდგან პირველ საათამდე და საღამომობით 6-დან 7 1/2 საათამდე.

რედაქცია იმყოფება: ნაიკალოზის ქუჩაზე, 21.

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ ГРИГОРОВИЧА СОЧИНЕНИЙ

Подписчики „НИВЫ“ получают в 1896 г. 52 №№ журналов „И В Ы“ до 1500 столбцовъ текста и 500 гравюръ. 12 ТОМОВЪ ПОЛНАГО СОБР. СОЧИНЕНИЙ Д. В. ГРИГОРОВИЧА.

печат. на хорош. глазированныхъ бумагахъ.

12 №№ „ЕЖЕМЕСЯЧНЫХЪ ЛИТЕРАТ. ПРИЛОЖЕНИЙ“, въ увелич. объемъ.

12 №№ „Парижскихъ модъ“, заключающихъ въ себя въ теченіе года до 300 модныхъ рисунковъ.

12 №№ рукодельныхъ и вышивныхъ работъ и выкроекъ съ 600 рисунк. и чертежами въ теченіе года.

ПОРТРЕТЪ Государыни Императрицы АЛЕКСАНДРЫ ѲЕОДОРОВНЫ, по оригиналу художника И. С. Галкина отпечат. въ 27 красокъ, размѣр. 18 вершк. выш. и 14 вершк. ширины.

СТѢННОЙ КАЛЕНДАРЬ, отпечатанный красками.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА за годовое изданіе „НИВЫ“ со всеми приложениями:

Безъ доставки въ С.-Петербургъ	5 р.
Съ доставкою въ С.-Петербургъ	6 р. 50 к.
Безъ доставки въ Москвѣ чр. конт. Н. Печковской	6 р.
Съ пересылк. во всѣ города и мѣстности Россіи	7 р.
ЗА ГРАНИЦУ	10 р.

Съ требованіями обращаться въ главную Контору журн. „НИВА“, С.-Петербургъ, Малая Морская, 22.

Бесплатное приложеніе на 1896 г. ПРИ ЖУРНАЛѢ

„НИВА“

Допускается разсрочка платежа въ два и въ три срока.